

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BLU-BACH15

Prædefinert informasjon

Startdato:	29-12-2017 09:00	Termin:	2017 HØST
Slutdato:	12-01-2018 14:00	Bedømmelsesform:	Norsk 6-trinsskala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave	ECTS:	15
SIS-kode:	203 BLU-BACH15 1 BOPPG 2017 HØST		
Intern bedømmer:	Jørgen Nerland		

Deltager

Navn:	Pernilla Eugenie Epland
Kandidatnr.:	32
HVL-id:	138621@hvl.no

Information fra deltager

Tittel *:	Naturen som læringsarena for motorisk utvikling
Tal på ord *:	9679
Namn på rettleiar *:	Jørgen Nerland
Tru- og loverklæring *:	Ja

Eg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgåva mi *

Ja

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Naturen som læringsarena for
motorisk utvikling

Nature as a learning arena for motor
development

Kandidatnummer: 32

Emnekode: BLU-BACH 15

Barnehagelærerutdanning 3år.

Høgskolen på Vestlandet avd. Stord

Veileder: Jørgen Nerland

Innleveringsdato: 12.01.18

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Høgskulen
på Vestlandet

Naturen som læringsarena for motorisk utvikling

Bacheloroppgave, Høst 2017

Barnehagelærerutdanning

(Bilde fra eget arkiv)

SAMMENDRAG

Mitt fokus i denne bacheloroppgaven har vært personalets bruk av naturen som læringsarena for motorisk utvikling. Et mål var å se om det var store forskjeller fra ordinærbarnehage til avdelingen som kaller seg utegruppe. ”*Hvordan bruker personalet i barnehagen naturen som læringsarena for motorisk utvikling hos barn?*” er problemstillingen jeg har jobbet ut fra. For å finne svar på dette har jeg valgt intervju som mitt kvalitative metodevalg.

Gjennom mitt forskningsarbeid har jeg funnet at personalets bruk av naturen som læringsarena benyttes i ulik grad. Utegruppen oppholder seg i naturen nesten daglig, mens ordinærbarnehagen har en fast turdag utenfor barnehagens område. Arbeid med motorisk usikre barn viser seg også å gjøres på forskjellige måter. Opphold i naturen ser ut til å ha svært god effekt på barns motoriske utvikling noe som stemmer overens med det forskere fra teorikapitlet mitt også har konkludert med.

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING.....	2
1.1 FENOMENOLOGI	2
2.0 TEORIGRUNNLAG.....	2
2.1 FAKTORER SOM PÅVIRKER MOTORISK UTVIKLING.....	3
2.2 RAMMEPLANEN	5
2.3 DYNAMISK SYSTEMTEORI	6
2.4 NORSKE FORSKERE OM MOTORISK UTVIKLING I NATUREN	8
2.4.1 Fjørtoft, Naturen- et sted for lek og læring	8
2.4.2 Fiskum, Effekten av barnehagemiljø på motorisk og spatial kompetanse hos barn.....	10
2.4.3 Berg, Friluftsbarnhagen- en motorikkfabrikk?	11
2.5 SAMSTEMTE SKANDINAVISKE FORSKERE	13
2.6 RISIKOLEK	14
2.7 OPPSUMMERING	14
3.0 METODE	15
3.1 VALG AV METODE.....	15
3.2 KVALITATIV METODE	15
3.3 FORDELER OG ULEMPER VED KVALITATIV METODE	15
3.4 INTERVJU	16
3.5 DATAINNSAMLING	17
3.6 GYLDIGHET OG PÅLITELIGHET	18
3.7 ETISKE VURDERINGER.....	18
3.8 BEHANDLING OG PRESENTASJON AV DATAMATERIALET	18
4.0 RESULTATER OG DRØFTING	19
4.1 INTERVJU	19
4.1.1 Intervju med Mariann.....	19
4.1.2 Intervju med Hilde.....	23
4.2 OPPSUMMERING	25
5.0 KONKLUSJON OG AVSLUTNING	26
LITTERATURLISTE	27

1.0 Innledning

I praksisperioden min i høst hadde vi mange fine dager i skogen. Området var svært kupert med utfordringer for alle aldre. Barnegruppen jeg var sammen med hadde barn fra 2,5-5 år. Disse minste ville ofte ha en hjelpende hånd, spesielt i nedoverbakker. I starten var jeg raskt ut med hånda, men etter hvert begynte jeg å tenke på hva de ville lære om de prøvde mer selv, motorisk trening. Jeg var fortsatt i nærheten som en støtte, men utfordret dem til å prøve mer selv. En skandinavisk studie viser til at så mange som 10-15% av barn mellom 5-7 år har sansemotoriske problemer, dette innebærer balanse og koordinasjon. Det viser seg også at barn med dårlig motorikk har lett for å falle utenfor den fysiske leken (Fjørtoft, 1999, s. 118). Jeg tenker da at personalet har en viktig oppgave med å hjelpe og tilrettelegge for motorisk utvikling. Med dette som grunnlag ble jeg inspirert til å skrive om naturen som læringsarena for motorisk utvikling, og formulerte problemstillingen min slik *”Hvordan bruker personalet i barnehagen naturen som læringsarena for motorisk utvikling hos barn?”*

1.1 Fenomenologi

Oppgaven min vil bære preg av en pedagogisk innfallsvinkel, samt en fenomenologisk tilnærming. En slik tilnærming vil være opptatt av levd erfaring, samt å forsøke å forstå fenomener i en sammenheng. Postholm (2010, s. 41) beskriver en sosial-fenomenologisk tilnærming som innebærer at forsker undersøker grupper av individer og hvordan disse bevisst utvikler mening i en sosial interaksjon. Dermed har denne retningen som målsetning å forske på grupper av mennesker. Jeg ønsker da å forske på hvordan pedagogiske ledere og barnehagepersonalet generelt arbeider med naturen som læringsarena for motorisk utvikling.

2.0 Teorigrunnlag

Ut fra min problemstilling som er *”Hvordan bruker personalet i barnehagen naturen som læringsarena for motorisk utvikling hos barn?”* skal vi i dette kapitlet se nærmere på hva motorikk egentlig er, hvorfor det er viktig å arbeide med motorisk utvikling hos barn og ikke minst hvordan personalet i barnehagen arbeider med akkurat dette. I følge Sigmundsson & Pedersen (2000, s.13) handler begrepet motorikk om alt som har med bevegelse å gjøre. Sandseter (2013, s. 127) beskriver motorikk som en del av kroppslighetsbegrepet som innbefatter både kropp, bevegelse, sansing og persepsjon. Vi kan også si at motorikk er

prosesser og funksjoner ved styring og kontroll av kroppens holdning å bevegelser (Sigmundsson & Pedersen, 2000, s. 13).

Motorisk adferd er et annet begrep, dette handler om å gå, løpe, gripe, kaste og hoppe (Sigmundsson & Pedersen, 2000, s. 13). Ut fra et multidisiplinært perspektiv på motorisk atferd er psykologi, fysiologi og biomekanikk faktorer som vil påvirke atferden vår. Videre deles motorisk adferd i fire undergrupper motorisk læring, motorisk kontroll, motorisk utvikling og motoriske problem (Sigmundsson & Pedersen, 2000, s. 13-14).

2.1 Faktorer som påvirker motorisk utvikling

Vi skal se nærmere på definisjonene av de fire undergruppene motorisk adferd er delt inn i. Først har vi motorisk utvikling som defineres som endring i atferd over tid. Alder og ferdighetsnivå er faktorer som vil spille inn på denne endringen.

Motorisk læring blir defineres som et sett av prosesser knyttet til praksis eller erfaring som fører til relativt permanente forandringer i evne til å utføre motoriske ferdigheter, mens motorisk kontroll omhandler stillinger og bevegelser og underliggende mekanismer. Den motoriske kontrollen refererer til her og nå situasjoner, mens motorisk læring og utvikling handler om at motorisk kontroll endres over tid. Sist ut har vi motoriske problem, dette kan oppdages ved at bevegelser er klossete og lite effektive. Når man oppdager slike problemer sammenlignes den/de med en kontrollgruppe, eller man sammenligner resultatene med en norm som baserer på hva som er normalt (Sigmundsson & Pedersen, 2000, s. 13-19). Disse begrepene, spesielt motorisk utvikling vil bli brukt mye i denne oppgaven og definisjonene vil da virke oppklarende i forhold til hva det handler om.

Innenfor motoriske ferdigheter har vi fin- og grovmotorikk. Det er vanlig å beskrive grovmotorikk som ferdigheter som involverer store muskler og muskelgrupper. Grovmotorikk har ingen store krav til presisjon. Finmotorikken derimot har store krav til presisjon og involverer de små muskler og muskelgrupper. Det er viktig å presisere at grensen mellom disse to er flytende. For noen bevegelser og ferdigheter som involverer store muskelgrupper kan samtidig kreve høy presisjon. Det vil da være gunstig å ha kunnskap om hva teorien om motorisk utvikling innebærer. Det vil også være viktig å vite noe om hva det er som skaper endring. Dette gir oss et redskap som kan brukes i arbeidet med å påvirke barns motoriske utvikling (Sigmundsson & Pedersen, 2000, s. 19-22).

Et utsagn som at et barn har svak motorikk tilsier at motorikk en personlig egenskap noe som blir lite hensiktsmessig. Man må alltid spesifisere hvilken bevegelsesoppgave barnet sliter med. Kvaliteten på en bevegelse er ikke et statisk fenomen, det skjer en kontinuerlig forandring, spesielt hos barn. Barns oppvekstbetingelser har også stor betydning for bevegelseserfaring, dermed må kroppsholdning og bevegelse alltid ses i endringsperspektiv. Genetisk arv vil også ha innflytelse (Sandseter, 2013, s. 129).

Forskning viser at det likevel er store muligheter for forbedring av motoriske prosesser gjennom hensiktsmessige pedagogiske tiltak. En viktig oppgave for barnehagelæreren er da å finne oppgaver og bevegelsessituasjoner barna mestrer og er interessert i slik at man kan bygge videre på dem under videre utvikling av barns motoriske forutsetninger. Å skape bevegelsesglede er viktig når man skal jobbe med noe barn ikke mestrer like godt.

Pedagogisk arbeid med bevegelse krever evne til å forholde seg til helheten, selv om man er opptatt av detaljer. Altså, man må se hele barnet og vurdere hele situasjonen selv om man skal jobbe med en konkret bevegelsesoppgave. Når barnehagelærer tilrettelegger for at barn skal tilegne seg en ferdighet, for eksempel å ta imot en ball, er dette instrumentell funksjon som står i sentrum. Den konkrete bevegelsesferdigheten skal utvides. Det skjer også andre ting, barnet forstår oppgaven, utfordres og stimuleres, læring går utover oppgaven. Barnet kan oppleve at det går an å ta imot ballen på ulike måter med ulik vanskelighetsgrad. Da integreres den utforskende og erkjennende funksjon i ferdighetsutviklingen (Sandseter, 2013, s. 130-132).

Når det gjelder kropp og bevegelse har personalet i barnehagen er svært viktig oppgave. Man må tilby barna et læringsmiljø som gir varierte erfaringer som møter deres behov, interesser, personlighet og kulturelle bakgrunn på en anerkjennende og utfordrende måte.

Barnehagepersonalet må også vite at motoriske ferdigheter er av stor betydning for barn i barnehagen. Det er ikke bare et mål i seg selv, men også viktig for tilgangen til erfaringer i fysisk og sosialt miljø. Dette er med på å skape grunnlag for deres individuelle og sosiale læring og utvikling (Sandseter, 2013, s.147).

Som barnehagelærer skal man først og fremst tilrettelegge for et pedagogisk miljø som er attraktivt og utfordrende, og som inviterer barna til variert og lystbetont fysisk aktivitet. Et godt bevegelsesmiljø har ikke bare motoriske fordeler, men er også gode for språklig kommunikasjon og samhandling, samt læring generelt (Sandseter, 2013, s.147).

Ettersom motorisk utvikling ikke bare er en følge av arv og biologiske forhold, men også sosialt og kulturelt betinget, må barnehagelærer ta hensyn til hvert barns familiære og kulturelle bakgrunn og respektere ulike syn på motorikk og fysisk aktivitets betydning. Forskjeller på barn blir tydelige gjennom bevegelsesferdigheter og motorisk dyktighet viser seg å ha mye å si for barnets sosiale posisjon som attraktiv lekekamerat. Med dette som grunnlag bør man satse målrettet på å stimulere motoriske ferdigheter spesielt for dem som sliter motorisk. Det er både betydningsfullt og et viktig pedagogisk mål at barn mestrer bevegelsesutfordringer man møter i barnehagen og gjennom barndommen (Sandseter, 2013, s. 147-148).

Her ser vi at hensiktsmessige pedagogiske tiltak kan benyttes for å bedre barnas motoriske prosesser, men det krever kunnskap om hvordan man skal tilrettelegge for det. Vi ser også at motoriske ferdigheter ikke bare er et mål i seg selv for barna, men også svært viktig i forhold til både språk og samhandling, og læring generelt. En annen viktig faktor barnehagepersonalet bør ha kunnskap om er at det viser seg at motorisk sterke barn er mer attraktive lekekamerater. Dermed vil jeg si at ansatte i barnehagen bør arbeide med motorisk utvikling hver dag for å unngå at noen barn ses på som mindre attraktive å leke sammen med. Vi skal nå se på hva rammeplanen (2017) sier om hvordan personalet i barnehagen skal arbeide for å fremme motorisk utvikling, lek og læring.

2.2 Rammeplanen

Innunder fagområdet kropp, bevegelse, mat og helse kan vi lese at barnehagen skal legge til rette for bevegelsesglede. Dette skal oppfylles ved at barna inkluderes i allsidig bevegelsesaktivitet, oppleve trivsel og glede i lek sammen med andre. Samtidig skal barna få oppleve både motivasjon og mestring ut fra egne forutsetninger. Barnehagen skal også være bidragsytere til at barn blir kjent med kroppen sin og utvikler en bevissthet rundt egne og andres grenser. Med kroppen som utgangspunkt skal vi også gi dem mulighet til å skape, oppleve, sanse, leke og lære. Gjennom arbeid med dette fagområdet skal barnas motoriske ferdigheter, koordinasjon, kroppsbeherskelse og fysiske egenskaper videreutvikles og barn skal få oppleve å kunne vurdere og mestre risikofylt lek gjennom kroppslig utfordring (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 31).

Rammeplanen sier også noe om hvordan barnehagepersonalet skal arbeide for å oppnå alle disse kravene som nevnes i avsnittet over. Personalet skal være aktive og tilstedeværende for barna, gi dem både støtte og utfordringer i variert kroppslig lek og anerkjenne deres mestring. Personalet skal også gi barna tilgang til variert og utfordrende bevegelsesmiljø som innbyr til sanseopplevelser og kroppslig lek både ute og inne uansett årstid. De nasjonale føringer for helsefremmende og forebyggende tiltak for barn skal barnehagepersonalet ha kjennskap til og praktisere (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 32). Barn bør for eksempel være fysisk aktive i minimum 60 minutter daglig. Allsidig lek og annen fysisk aktivitet tilpasset barnets utviklingsnivå der intensiteten både er moderat og høy. Barns tid i ro bør begrenses (Helsedirektoratet, 2016).

Et annet fagområde i rammeplanen som er relevant i forhold til i forhold til min problemstilling er fagområdet natur, miljø og teknologi. Her kan vi lese at barnehagen skal bidra til at barn blir glad i og får erfaringer med naturen, noe som vil være med på å fremme barnas evne til å orientere seg og oppholde seg i naturen både sommer, høst, vinter og vår. Personalet skal da tilrettelegge for mangfoldige naturopplevelser der barna får oppleve naturen som en arena for lek, undring, utforskning og læring (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.33-34).

Barnehagepersonalet er pålagt å iverksette målene i rammeplanen dermed står det ganske tydelig at personalet *skal* legge til rette for at alle barn får videreutvikle sine motoriske ferdigheter, koordinasjon, kroppsbeherskelse og fysiske egenskaper gjennom allsidig bevegelseslek og annen aktivitet i et variert utemiljø til enhver årstid (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 32-34). Jeg synes det er viktig å ha med dette utdraget fra rammeplanen for å fremheve at en tur eller opphold i naturen er så mye mer enn bare å bevege seg fra et område til et annet. Det skjer så mye med kroppen, og dette bør ansatte i barnehagen ha kunnskap om for å tilrettelegge best mulig for barna.

For at barn skal kunne utvikle seg motorisk må man være i bevegelse. Dermed vil miljøet, omgivelsene og underlaget man ferdes i påvirke denne utviklingen. I neste avsnitt skal vi se på hva dynamisk systemteori sier om dette (Sigmundsson & Pedersen, 2000, s. 15-17).

2.3 Dynamisk systemteori

I dynamisk perspektiv på utvikling blir motorisk utvikling beskrevet som en funksjon som kan påvirke strukturer, miljøet, omgivelsene og underlag vil da ha stor betydning på denne

utviklingen. Det er dette dynamisk systemteori bygger på. En alternativ måte å beskrive hvordan motorisk utvikling skjer (Berg, 2002, s. 38).

Om en bevegelse utføres mange ganger, klarer man aldri å utføre den helt lik fra gang til gang. Tilfeldige variabler vil alltid påvirke slik at det ikke blir likt. En variabel er alle de små detaljene som er med på å påvirke en bevegelse (Sigmundsson & Pedersen, 2000, s. 31). Har man mange variabler øker vanskelighetsgraden for å utføre identiske bevegelser. Vi ser da at det er svært mange små komponenter involvert når en bevegelse utføres.

Dynamiske system omtales som et system som endres over tid. Å skaffe seg kunnskap om de mange involverte variablene vil man kunne se systemets oppførsel i ulike bevegelsessituasjoner (Berg, 2002, s. 38).

Selvorganisering ses på som det viktigste prinsippet i dynamisk systemteori. Dette går ut på at organisering skjer uten spesifisering utenfra. Man får altså ingen oppskrift på motorisk program fra hjernen og bevegelsen vil selvorganiseres til et foretrukket bevegelsesmønster (Siggurdsson & Pedersen, 2000, s. 32-33). Bevegelsen påvirkes da av direkte informasjon fra netthinnen, uten kognitiv behandling. Ofte kan bevegelsene gå så fort at sanseimpulser ikke rekker frem til hjernen for bearbeiding før bevegelsen må utføres (Berg, 2002, s. 38).

Teorien om dynamiske system mener også at ingenting ligger ferdig lagret i hjernen. Dermed er ikke utviklingen avhengig av erfaringer, men selvorganiseringen er avhengig av rammebetingelser (constraints) i kropp og miljø. Eksempler på dette er kroppsstørrelse, tyngde og proporsjon, faktorer som vil påvirke vår motoriske utvikling.

Constraints/rammebetingelser gjelder alle forhold som er med på å redusere antall frihetsgrader (variabler). Å måle antall frihetsgrader i en bevegelse er vanskelig, men vi kan danne oss et inntrykk av hvor stor del av kroppen som involveres i en bevegelse. Skjer bevegelsen i armen eller er skulder også involvert? En bevegelse i armen gir muligheter for en rekke bevegelsesretninger. Delene i dynamiske system er sammenvevd og avhengig av hverandre, og systemet fungerer best som helhet (Berg, 2002, s. 39).

Vi har tre typer constraints som vil ha betydning for hvordan en bevegelse utføres: person, omgivelsene og bevegelsesoppgaven. Barnets indre og ytre motivasjon sammen med kroppsstørrelse og proporsjon er viktige constraints. Fokuset på samspillet mellom

bevegelsesoppgave, utøver og omgivelsene og ikke nevro-muskulære funksjoner er det som skiller dynamisk systemteori fra andre teorier på dette området (Berg, 2002, s. 40).

Fokuset bør være på at barna selv får velge de mest hensiktsmessige løsninger i forhold til omgivelsene de befinner seg i og hva som kreves til den bestemte bevegelsesoppgaven. Berg (2002, s. 41) anbefaler da problemløsning som metode for å utvikle motorikken. Når grunnleggende bevegelser automatiseres kan hjernen tas i bruk til andre mer krevende oppgaver.

Ut fra denne teorien ser vi at miljøet i stor grad påvirker den motoriske utviklingen. Naturen byr på store bevegelsesutfordringer der barna selv får erfaring med hva som er mest hensiktsmessig for ferdsel i ulendt terreng. Dersom barna får oppholde seg i et naturlig miljø ofte kan det tenkes at disse barna får et forsprang innen motorisk utvikling sammenlignet med barn som oppholder seg mindre i naturen. Vi skal nå se på hva skandinaviske forskere har funnet på dette området.

2.4 Norske forskere om motorisk utvikling i naturen

Fra 1999 til 2005 ble det gjennomført flere studier som tok for seg barns motoriske utvikling. Jeg har valgt å ha med tre slike studier i min oppgave. Felles for dem er at det er blitt gjennomført motoriske tester der barn fra ordinær barnehage sammenlignes med barn fra natur- og friluftsbarnhager. Vi skal nå se på hva de tre kvinnelige forskerne Fjørtoft (1999), Fiskum (2004) og Berg (2005) har funnet i sine studier.

2.4.1 Fjørtoft, Naturen- et sted for lek og læring

Skandinaviske studier viser at rundt 10-15% av 5-7 åringer har sansemotoriske problemer. Balanse og koordinasjonsferdighetene er dårlige noe som fører til dårlig mestring innenfor ballspill, ski, sykling og svømming. Barn med dårlig motoriske ferdigheter viser seg også å lettere falle utenfor den fysiske leken med jevnaldrende (Fjørtoft, 1999, s. 118).

Fjørtoft (1999, s. 118-119) skriver i sin studie om at naturen representerer en røff lekeplass som stimulerer barns sansemotoriske utvikling. Bakker og skrenter gir mye større utfordringer enn A4 lekeplassen som oftest finnes i barnehagen der store deler av utearealet er dekket av asfalt. Vi kan også lese at barnehagelærere opplever at det er færre konflikter mellom barna

når de er ute i naturen, noe som kanskje kommer av at det er plass og utstyr nok til alle. Ordforråd og begrepsbruk synes også å være bedre hos barn som får være mye ute. Dette kan ha med alle oppdagelse barna gjør seg og de får noe å snakke om. Og ikke minst viser det seg at barns motoriske mestring blir bedre av å oppholde seg i naturen. Barna tar seg sikkert frem i ulendt terreng, klatrer i trær og hopper fra stein til stein.

I denne studien til Fjørtoft (1999, s. 120-121) har hun tatt for seg motorisk mestring ved allsidig bevegelseslek i naturen. Hun fikk med seg tre barnehager der to skulle være referansegrupper, mens den tredje skulle være forsøksgruppe. Sistnevnte skulle oppholde seg i naturen minst to timer hver dag. Barna i begge gruppene hadde nokså lik alder, 6,1 år i snitt med like levekår. Forsøksgruppen hadde et lite flertall med 27 gutter som deltok og 19 jenter. Kontrollgruppen hadde 18 jenter og 11 gutter.

På forhånd ble det gjennomført en rekke tester på barna i både referanse- og forsøksgruppene. Testmetoden som ble brukt var EUROFIT MOTOR FITNESS TEST. Denne testen inneholdt sju øvelser, to ekstra øvelser ble lagt til i denne studien.

1. Flamingo balansetest målte statisk balanse
2. Tallerken klappetest målte koordinasjon og hastighet på armbevegelse.
3. ”Sitte og nå” målte bevegelighet i hofte-kne og ankelledd.
4. Stille lengde målte eksplosiv styrke i beina.
5. Sit-ups målte kroppsstyrke og utholdende muskelstyrke i magemuskulene.
6. Armhevinger målte statisk utholdende styrke i skulder og arm.
7. Pendelløp (10x5 meter) målte hurtighet og beredthet.

De to tilleggs øvelsene var balanse på benk for måling av dynamisk balanse og indianerhopp for måling av krysskoordinering.

Pre-testingen viste ingen store forskjeller på barnas prestasjoner. Observasjonsperioden varte i ni måneder og nye tester ble utført etter dette. Post-testen viste signifikante forskjeller der eksperiment gruppen med daglig opphold i naturen viste bedre resultater. Den signifikante forskjellen gjaldt øvelsene som gikk på statisk balanse og krysskoordinasjon.

Referansegruppen hadde best resultater i sit-ups øvelsen. I resten av øvelsene viste det seg gjennomgående at forsøksgruppen hadde bedre resultater enn referansegruppen, men forskjellene var ikke statistisk signifikant. Disse resultatene tolker Fjørtoft (1999, s. 124-125) i retning av at allsidig lek i naturen har hatt effekt på barnas motoriske mestring. De mest merkbare forskjellene var fremgangen barna i eksperimentgruppen hadde i balanse,

koordinasjon og hurtighet/romorienteringsøvelsene. Dette blir vurdert som læringspåvirkelig kompetanser som i denne studien er påvirket av allsidig aktivitet i naturterreng. I de alders- og modningsbestemte kompetansene som styrke og bevegelighet hadde begge gruppene fremgang. Her vil nok terrengets påvirkning ha mindre betydning.

Når barn leker er det mye bevegelse, og lek i et variert terreng vil stimulere deres motoriske ferdigheter. Denne undersøkelsen har vist til en sammenheng mellom allsidig lek i naturen og bedring av motoriske ferdigheter. Det ble vist til særlig fremgang innenfor balanse og koordinasjon. Disse to komponentene har stor betydning for barns totale motoriske mestring og kroppsmestring i terrenget og i andre utfordrende situasjoner. Denne læringen skjer best i lek, helt i frilek med stor fysisk aktivitet (Fjørtoft, 1999, s. 126).

2.4.2 Fiskum, Effekten av barnehagemiljø på motorisk og spatial kompetanse hos barn

Hensikten med Fiskums (2004, s. 33) studien var å undersøke om opphold i naturlig miljø har en effekt på barns motoriske og spatiale utvikling. Motorisk utvikling er forklart tidligere i dette kapittelet, mens spatial utvikling som i utgangspunktet kan defineres på mange måter er her definert som evnen til å bevege seg effektivt i omgivelsene og evne til kroppsbewissthet. Det er blitt gjort en tverrsnittstudie mellom barns motoriske og spatiale ferdigheter i friluftsbarnehage og ordinær barnehage. Til tross for ulike barnehagetyper hadde barna så å si like forutsetninger. For å vurdere forskjeller og likheter foretok Fiskum (2004, s. 41) punktobservasjon av barnas aktivitetsnivå, det ble også utført tester i grupper og individuelt. Det kom tydelig frem at barna som gikk i friluftsbarnehage som ferdes i et naturlig uteområde store deler av dagen hadde et signifikant bedre resultat på grovmotoriske tester enn kontrollgruppen i 4 av 6 tester. Det kan da antydes en sammenheng mellom opphold i naturen og motoriske ferdigheter. Hovedmålet med oppgaven var nemlig å utføre en detaljert undersøkelse om hvorvidt opphold i variert naturmiljø gir bedre motorisk utvikling og læring med en spesiell vekt på spatiale ferdigheter.

Utvalget til studien bestod av friluftsbarnehage som hadde tilholdssted i lavvo og brukte store deler av sin barnehagehverdag utendørs. 10 gutter og 4 jenter med en snittalder på 5,47 år fra denne avdelingen deltok i studien. Fra kontrollbarnehagen deltok 5 gutter og 4 jenter med snittalder 5,40 år. Som nevnt tidligere var det forskjeller mellom utvalget med hensyn til aktivitetsnivå. Videre skriver Fiskum (2004, s. 37-39) at aktivitetsnivå anses som en viktig del

av den motoriske og spatiale læring og utvikling. Å kartlegge dette kan være med på å forklare forskjeller og likheter mellom gruppenes motoriske resultater.

Det ble også målt høyde og vekt på barna for å se om body-masse-indeks (BMI) kunne ha en innvirkning på resultatene noe hun finner at ikke var tilfelle. Likevel var forskjellene i BMI synlig mellom gruppene. Prosentvis fordeling viser at 88% av barna i friluftsbarnehage hadde lav BMI, mens 13% fra kontrollgruppen målte det samme. Middels BMI 67% av friluftsbarna og 33% av kontrollgruppen. I siste bolk, høy BMI målte 83% av kontrollgruppebarna seg til dette, samt 17% fra friluftsbarnehage (Fiskum, 2004, s. 61-62).

Fiskum (2004, s 27-29) har utført en rekke tester både i grupper og individuelt og resultatene viser en signifikant forskjell mellom barna i friluftsbarnehagen og kontrollbarnehagen i 4 av 6 tester som innebar bevegelse av hele kroppen. En mulig årsak til dette kan være at forskjellene på disse to barnehagene var ganske stor sammenlignet med for eksempel Fjørtoft (1999) sin studie der barna i forsøksgruppen ble tillagt å være ute i naturen minst to timer daglig. Friluftsbarnehagen var ute nærmest hele dagen.

Det vises også til store forskjeller i aktivitetsnivå noe som sannsynligvis har med det fysiske miljøet barnet ferdes i å gjøre. At barna i friluftsbarnehagen har et høyere aktivitetsnivå kan ha medført bedre utvikling av motorikken ettersom de utsettes for større og mer sansestimulering enn kontrollbarnehagen. Det høye aktivitetsnivået kan også ha påvirket barnas fysiske form, men ettersom friluftsbarnehagen skåret høyest i alle tester der forskjellene var signifikante i fire av dem kan ikke forskjellene bare skyldes ulik fysisk form, men også motoriske og spatiale ferdigheter. Ut fra resultatene kan man da anta at miljøet barna i friluftsbarnehagen ferdes i har en positiv effekt på deres motoriske og spatiale utvikling (Fiskum, 2004, s. 96-98).

2.4.3 Berg, Friluftsbarnehagen- en motorikkfabrikk?

Målet med dette prosjektet var å undersøke om barn som går i friluftsbarnehagen utvikler seg bedre motorisk sammenlignet med barn i ordinær barnehage. Berg (2005, s. 65) stiller seg spørsmål ved om det virkelig er en fordel å gå i friluftsbarnehagen fremfor ordinær barnehage, rent motorisk sett.

Metoden hun brukte var en pre- og posttest av barns motorikk ved hjelp av Movement ABC. Hun beskriver sitt valg av test som en funksjonell og standardisert motorisk test som tar hensyn til barnets alder. Mellom pre- og posttest gikk det sju måneder. I pretesten deltok 82 barn, 43 jenter og 39 gutter der alle var født i 1998. 40 av dem kom fra fem ulike friluftsbarnehager og de resterende 42 kom fra fem ulike ordinære barnehager. I posttesten deltok bare 67, 33 jenter og 34 gutter, 35 fra friluftsbarnehage og 32 fra ordinær.

Instrumentet som ble brukt "the movement ABC" inkluderte tester for barn som gav både kvalitativ og kvantitativ evaluering av barnets motoriske ferdigheter. Motorikktesten bestod av 8 ulike aktiviteter. De tre første aktivitetene gikk på håndferdigheter som å putte penger i en bøsse, tre klosser på en tråd og følge en sykkelveg med blyant. Fjerde og femte aktivitet gikk på ballferdigheter som mottak av erpepose og rulling av ball i et mål. Sjette aktivitet var en statisk balanseøvelse der man skulle stå som en stork på ett ben. Deretter var det en koordinasjonsøvelse hvor oppgaven var å hoppe over en tråd på høyde med knærne med samlede ben, og til sist ble den dynamiske balansen testet ved tå-gange langs en strek (Berg, 2005, s. 68-69).

Tidsbruk, antall godkjente forsøk og treff ble omregnet til poeng, 0-5 poeng der 0 var best. Barnas samlede poengsum ville gi en indikasjon på deres ferdighetsnivå på de ulike øvelsene, samt barnets motoriske utviklingsnivå. Dersom et barn oppnådde 11-17 poeng ble dette sett på som et barn med dårlig motorikk, over 17 poeng ble vurdert såpass svakt at barnet burde få oppfølging og iverksatt tiltak for å få bedret den motoriske utviklingen (Berg, 2005, s. 69).

Resultatene Berg (2005, s.72-73) fant viste en signifikant forskjell mellom gruppene på fem av åtte aktiviteter og totalskår der friluftsbarngruppen kom best ut. Det var ikke signifikante forskjeller i øvelsene som gikk på finmotorikk og statisk balanse.

Resultatene fra posttesten derimot viste ingen signifikante forskjeller på totalskåren mellom gruppene. Alle barna fra ordinær barnehage hadde fremgang fra pre- til posttest, dette gjaldt også friluftsbarna, med unntak av hopping over tråd.

Ettersom resultatene fra posttesten viste at barna fra ordinær barnehage hadde størst fremgang stilte Berg (2005, s. 73) spørsmål ved om ikke det hadde noe betydning hvor man lekte mest, inne eller ute, for den motoriske utviklingen. Måtte da hypotesen om at barn i friluftsbarnehage utvikler en bedre motorikk forkastes? Det blir også dvelt rundt om utjevningen mellom gruppene skyldes at testen ikke gav rom for forbedring.

Alle friluftsbarna presterte så bra at det ikke var rom for forbedring, de fikk 0 poeng i de fleste øvelser. Den manglende fremgangen kan da skyldes at testen ikke gav rom for forbedring, noe som er testens åpenbare begrensning ved at barn som allerede har god motorikk tar den. Testen var i utgangspunktet laget for å identifisere motoriske problemer hos barn, og ser ikke ut til å egne seg like bra for motorisk sikre barn. Bergs (2005, s. 74) konklusjon blir da at hypotesen om at barn i friluftsbarnehage får utviklet sin motorikk bedre enn barn fra ordinære barnehager likevel ikke kan forkastes. Spesielt i forhold til grovmotorikk ser det ut til at friluftsbarnehager har en positiv effekt.

Fortrinnet barna i friluftsbarnehagen viser i pretesten på de grovmotoriske testene kan skyldes at disse barna allerede har hatt en bedre utvikling enn barna i ordinær barnehage. At det ikke er signifikante forskjeller mellom gruppene i posttesten kan skyldes at ordinærbarnehagene i denne perioden også fokuserte på å være mye ute, dermed har de da fått like god utvikling som friluftsbarna (Berg, 2005, s. 75).

2.5 Samstemte skandinaviske forskere

Den Sverige landskapsarkitekten og forfatter Patrik Grahn var først ute med en lignende studie i 1997. Grahn studerte en ”ur og skur” barnehage sammenlignet med en tradisjonell barnehage. Resultatene ble også her bedre testresultater hos barna i naturbarnehagen, og da spesielt innenfor smidighet, balanse og styrke. Skandinaviske ”barnehageforskere” er samstemte om at naturbarnehager oppnår bedre resultater i motoriske tester enn barn i tradisjonelle barnehager. Forskning på dette området er dessverre ikke så mangfoldig, men det legges merke til at de aller fleste studier peker i retning at barn har gode muligheter til utvikling av god motorikk dersom de går i en barnehage som er mye ute i naturen. Naturen inviterer til allsidig fysisk aktivitet, dermed stimuleres barns motorikk på en god måte. Vi kan da si at summen av alle utfordringene barnet får er det som hovedsakelig avgjør hvordan motorikken utvikles. Variasjonen i naturen er stor, underlag, vær og årstid varierer noe som gir mange muligheter og ulike utfordringer. Barnet prøver, lærer seg de gode løsningene og motorikken utvikles, naturlig nok går denne utviklingen hurtigere ved at barna får være i naturen (Lysklett, 2013, s. 142-145)

2.6 Risikolek

I naturen får man oppleve spenning i stor grad. En studie av Sandseter (2009) viser til at barn i naturbarnehager ble tilbydd høyere grad av risikofylt lek enn barn i tradisjonell barnehage. Dette kan ha med at miljøet i naturen i seg selv byr på større utfordringer og risiko enn på lekeplassen. Risikofylt lek byr på store høyder, full fart og kaos. Det er viktig for barn å få prøvd denne type lek fordi de får et forhold til hvilke grenser som passer dem. Når barnet kjenner egne grenser oppøves risikomestring. Naturen er da et slikt sted som innbyr til denne type lek, gir et stort mangfold av utfordringer og kommer godt med i utvikling av barns motorikk (Lysklett, 2013, s. 145).

2.7 Oppsummering

Innledningsvis i denne teoretiske delen av oppgaven tar jeg for meg begrepet motorikk for å se hva som ligger i dette begrepet som omtales som ganske så vidt. For å kunne støtte barns motoriske utvikling må vi kunne tilrettelegge for at barn skal kunne tilegne seg ferdigheter. Rammeplanen (2017, s. 31) er tydelig i at personalet skal inkludere barn i allsidig bevegelseslek, oppleve trivsel i lek sammen med andre, samt få kjenne på både motivasjon og mestring og dette skal tilrettelegges ut fra barnas egne forutsetninger.

Ettersom min problemstilling omhandler hvordan personalet bruker naturen som læringsarena for motorisk utvikling er det også interessant å lese at rammeplanen pålegger personalet å bidra til at barna blir glad i og får erfaring med naturen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 33-34). Da kan det tenkes at barna faktisk ønsker å være der.

Videre har jeg sett på dynamisk perspektiv på motorisk utvikling. Dynamisk systemteori er en alternativ måte å beskrive hvordan motorisk utvikling skjer (Berg, 2002, s. 38). Det kommer også tydelig frem hvilken innvirkning omgivelsene har på dette. Dermed er det svært relevant i forhold til min problemstilling å ha dette med.

Da jeg begynte planleggingen av hvordan jeg ville utføre denne oppgaven hadde jeg en tanke om å intervju en pedagog fra ordinærbarnehage og en pedagog i en utegruppe. Da jeg begynte å søke etter litteratur på dette området var det spennende å se at det var gjort en del forskning tidligere på akkurat dette. Sentralt i min teoridel blir da studien til Fjørtoft (1999),

Berg (2005) og masteroppgaven til Fiskum (2004). Det jeg må prøve å få frem i mine intervjuer er *hvordan* personalet i barnehagen arbeider med motorisk utvikling.

3.0 Metode

3.1 Valg av metode

Jeg har valgt intervju innenfor kvalitativ metode i denne oppgaven. Jeg har et ønske om å møte de som skal bidra i min ”forskning” og få et innblikk i deres hverdag og praksis. Intervjuobjektene vil være to pedagogiske ledere i to ulike barnehager. Jeg ser det som en fordel med intervju at man kan stille oppfølgingsspørsmål dersom noe er uklart. Ettersom jeg vil finne ut av hvordan barnehagepersonalet bruker naturen som læringsarena i forhold til motorisk utvikling tenker jeg at et intervju med pedagogiske ledere vil være gunstig.

3.2 Kvalitativ metode

Samfunnsvitenskap skiller som oftest mellom kvalitativ og kvantitativ datainnsamlingsmetode. Kvantitativ metode baserer seg på tall og statistikk, mens ord og tekst er sentralt for kvalitativ metode (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 41).

Kvalitativ metode er en metode som gir kunnskap, man undersøker hvilken mening hendelser og erfaringer har for de som opplever det, og hvordan det kan tolkes og forstås av andre. Forståelse og analysing av sammenhenger i en prosess vektlegges (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 42).

I følge Postholm & Jacobsen (2011, s. 40-41) er kvalitativ metode induktiv. Dette betyr at forsker går ut i forskningsfeltet med et åpent sinn. Forsker skal ikke ha noe form for førforståelse, men skal registrere det som skjer. Ved bruk av kvalitativ metode er observasjon og intervju de mest brukte innsamlingsmetodene.

3.3 Fordeler og ulemper ved kvalitativ metode

Fordeler:

- Når man møtes ansikt til ansikt øker muligheten for å etablere en personlig relasjon mellom intervjuer og intervjuobjekt. Dette kan være med på å få en mer åpen samtale.
- Man får mulighet til å observere intervjuobjektet noe som kan føre til en dypere forståelse gjennom studering av kroppsspråk.

- Intervjuobjektet får mulighet til å utdype egne meninger.
- Metoden gir mulighet for oppfølgingsspørsmål for intervjuer og intervjuobjekt.

Ulemper:

- Bastante slutninger kan ikke trekkes på grunn av urepresentativt utvalg. Resultatene kan sjelden generaliseres ettersom utvalget ofte er lite og skjevt.
- Intervjuobjektet kan oppleve det som lite anonymt. Om intervjuer ikke greier å skape et tillitsforhold til intervjuobjektet kan det hende at intervjuobjektet blir mer forsiktig i sin uttalelse eller at intervjuobjektet kommer med det han/hun anser som strategisk riktig svar (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 68-69).

3.4 Intervju

Dersom man skal få frem andre menneskers motiver må man snakke direkte med dem.

Fokuset rettes mot språket, hva de sier og hvordan. Det engelske ordet ”interview” betyr å betrakte noe som kommer frem i samtalen mellom personer, skriver Postholm & Jacobsen (2011, s. 62). Løkken & Søbstad (2013, s. 104) beskriver det som utveksling av synspunkt og erfaring som utvikler ny kunnskap.

I forskningssammenheng bidrar dialog først og fremst til å belyse en problemstilling, samtalen må da være målrettet. På forhånd må vi velge hvilken type dialog vi skal legge opp til og ha en plan for gjennomføringen. En dialog kan vurderes som god eller dårlig ved å se på hvor godt den belyser problemstillingen (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 62-63).

Strukturert, halvstrukturert og ustrukturert intervju er tre ulike former for intervju som kategoriseres etter hvordan intervjuet planlegges om hvordan spørsmål stilles. I et strukturert intervju er spørsmål utformet i forkant og forskeren stiller de samme spørsmålene til alle, i samme rekkefølge. Ingen spørsmål som ikke er planlagt stilles. Intervjuer skal også holde seg nøytral til det som blir sagt. De forhåndsutvalgte spørsmålene styrer samtalen og strukturen nærmer seg en deduktiv tilnærming.

Et halvstrukturert intervju er datainnsamling basert på utspørring av individer, enten individuelt eller i grupper. Forskeren har planlagt noen spørsmål på forhånd, men er åpen for å spørre om ting som kan dukke opp underveis som er relevant for problemstillingen. Den

halvstrukturerte intervjuformen er mer åpen og induktiv enn den strukturerte (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 74-75).

Den siste intervjuformen er den ustrukturerte, også kalt åpent intervju. Skillet mellom ustrukturert intervju og deltakende observasjon er ikke så stort. Dette kan vi si ettersom mye av informasjonen som samles i deltakende observasjon ofte fanges i samtaler som ikke var planlagt. Ustrukturerte intervjuer gjennomføres uten forhåndskategorisering og forskeren bruker situasjonen til å forstå fremfor å forklare det som utforskes. Forskeren har en lyttende holdning, er samtidig undrende og stiller spørsmål som vil gi svar på det man lurer på. Intervjuet bidrar da med informasjon eller kunnskap som mottas på en systematisk måte, dette er en av betingelsene som må utfylles for å være forsker (Postholm & Jacobsen, 2011, s.76-77).

Å få frem relevant informasjon er hovedhensikten med et intervju, men alle samtaler flyter ikke helt av seg selv. Det krever en aktiv innsats fra forsker for å holde samtalen gående slik at man får innhentet den informasjonen man ønsker. Det kan være greit å stille oppfølgingsspørsmål, at man stiller nye spørsmål til det som ble sagt for mer fyldig informasjon, og oppklarings spørsmål når man ikke helt får tak i hva som ligger i det intervjuobjektet sier. Dette kan være viktig for å få frem hva de virkelig mener (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 78-79).

3.5 Datainnsamling

Utvalget til datainnsamlingen falt på to pedagogiske ledere i to barnehager jeg har kjennskap til. Begge er ordinære barnehager, men den ene barnehagen har en avdeling som kalles utegruppe, og jeg har hørt at de er på tur nærmest hver dag.

Ut fra problemstillingen min er jeg på jakt etter hvordan disse to barnehagene med kanskje litt ulike fokusområder arbeider med naturen som læringsarena for motorisk utvikling.

Det ble brukt lydopptaker underveis i intervjuene noe som gjorde at intervjuet fikk en fin flyt, jeg slapp å notere hele tiden og kunne være mer til stede i samtalen.

Etter gjennomføring av de to intervjuene er de blitt transkribert, og silt ut hva som kan være relevante funn i forhold til min problemstilling. Resultatene vil bli presentert i form av et sammendrag med sitater fra begge pedagogene.

3.6 Gyldighet og pålitelighet

Det vi beskriver gjennom undersøkelser kan umulig tenkes på som sannheten. Så lenge vi bare kan studere elementer og brokker av virkeligheten blir det da vanskelig å snakke om den i bestemt form. Virkeligheten er i stadig utvikling. Refleksjon er en viktig del når man vurderer hvor god kvalitet det er på arbeidet vi gjør. Man må reflektere over gyldigheten av resultatene og stille seg spørsmål om det finnes dekning i data for tolkninger og generaliseringer en gjør. Hvor pålitelig er funnene og resultatene? er det åpenbare feil og mangler i forhold til datainnsamlingen? refleksjoner rundt dette vil styrke oppgaven (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 126).

Gyldighet eller validitet handler om det å ha dekning for fortolkningene våre av de funn og resultater vi viser til. Pålitelighet går på om vi har tillit til at forskeren har gjort en god jobb med undersøkelsen. Påliteligheten garanteres ikke hundre prosent, for forskeren kan bare reflektere over problem som er knyttet til forskningen (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 129).

3.7 Etske vurderinger

Jeg startet med å sende mail til de aktuelle intervjuobjektene der jeg presenterte min problemstilling og skrev litt om hva jeg ville få ut av et intervju med dem. Det ble også informert om at dette var frivillig og at intervjuene ville bli anonymisert. Jeg stilte også spørsmål om det var greit at jeg tok i bruk lydopptaker under intervjuene slik at dette var avklart på forhånd.

3.8 Behandling og presentasjon av datamaterialet

Etter at intervjuene ble utført satte jeg meg ned å lyttet og transkriberte innholdet på lydopptakeren. Etter transkripsjonen var ferdig startet prosessen med å velge ut hvilke sitater som kunne være relevante å ha med i resultat og drøftingsdelen for best mulig besvarelse på min problemstilling. I neste kapittel blir resultatene presentert og drøftet i lys av teorien som er presentert tidligere.

4.0 Resultater og drøfting

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere resultatene jeg fikk gjennom intervju med pedagogiske leder i ordinærbarnehage og en utegruppe. Intervjuet bestod av ni spørsmål der jeg prøver å få tak i hvordan personalet bruker naturen som læringsarena, og da spesielt for motorisk utvikling hos barn.

Jeg har valgt de fiktive navnene Hilde og Mariann ettersom intervjuet skal være anonymt. Hilde er utdannet barnehagelærer med fordypning i friluftsliv. Hun har jobbet i ordinær barnehage i flere år. Høsten 2016 startet denne barnehagen opp en utegruppe som er på tur utenfor barnehagens område nesten hver dag, og det er denne gruppen Hilde er pedagogisk leder for.

Mariann er også utdannet barnehagelærer og har arbeidet som pedagogisk leder i en ordinærbarnehage siden slutten av 90-tallet. Dette er altså en dame med god og lang erfaring i arbeidet med barn.

4.1 Intervju

Jeg vil nå presenter innholdet fra intervjuene med Hilde og Mariann i form av korte sammendrag og sitater samt drøfte funnene mine i lys av teori.

4.1.1 Intervju med Mariann

En fast dag i uken er Mariann på tur med den eldste barnegruppen. De har en naturlekeplass i skogen som de bruker å gå til. Vår- og sommerhalvåret kan det bli flere truer utenfor barnehagens område. Hun beskriver skogområdet deres som kupert og fint for trening på å gå i ulendt terreng. *” Vi har også slengdisser vi har hengt opp, et klatrenett de får leke i og så er det en elv der som de kan putle på litt med vann. Det er også mange fine trær å klatre i”.*

Vi er inne på om hun ser noe forskjeller på bevegelsesmønsteret til barna ute i naturen i forhold til på barnehagens uteområde og her forteller Mariann om noen tanker.

”Jeg tenker kanskje at de som vinner mest på å oppholde seg i skogen er de som ellers ikke er så vant med det, og disse er da mer aktive ute i skogen der de får utfordre seg selv litt mer.

Da kommer det gjerne tydeligere frem hvem som kan trenge litt ekstra hjelp og dette blir da mer synlig ute i skogen”.

”Den faste skogdagen er jo med tanke på å arbeide med barns motoriske utvikling. De siste ukene har vi også hatt mye fokus på hinderløyper der man kartlegger hva barna er gode på og hva vi kan øve mer på og utfordre dem på det. Den minste barnegruppen har også faste dager med hinderløype, dette er gjerne ikke så organiserer som med de eldste gruppene, men det settes frem ulike hinder slik at de får muligheten. Vi har også litt aerobic. Bravo har vi også, gjennom dette får de inn litt bevegelse hver dag. Det blir også organisert ulike leker og aktiviteter ute på bakken”, er Mariann sitt svar på hvordan de arbeider med motorisk utvikling hos barna. Hun ser flere fordeler med opphold i naturen, både fysisk og psykisk. *”Barna får oppleve glede ved å være ute, de opplever også at det er greit å være der selv i ruskevær og det gir godt humør”* sier hun.

Etterhvert kommer vi innpå naturen som arena for motorisk læring. *”Som jeg nevnte så er skogområdet vårt veldig kupert. Barna utfordres i å oppnå kroppskontroll og får erfaringer med hvordan kroppen fungerer på ulikt underlag, dette er naturen en god arena for”.*

På spørsmålet om barnehagen har noen strategi for motorisk usikre barn forteller Mariann om et godt samarbeid med fysioterapeut. *”Har vi barn vi er usikre på kontakter vi fysioterapeut som kommer for å observere barnet. Vi får råd og øvelser som kan utføres her i barnehagen. Det er litt derfor vi har arbeidet med hinderløyper den siste tiden, for å avdekke eventuelle ting de strever med”.*

Ikke bare i forhold til motorisk usikre barn, men også alle de andre er det viktig at kroppsholdning og bevegelse ses i et endringsperspektiv (Sandseter, 2013, s. 129). Et endringsperspektiv kan tenkes å være et pedagogisk tiltak som kan være med på å fremme barnas motorikk. I Fjørtofts (1999) studie ser vi at post-testen gav merkbar fremgang i balanse, koordinasjon og hurtighet. Dette er øvelser som omtales som læringspåvirkelige. Ettersom Fjørtoft tolker disse resultatene i retning av at allsidig bevegelseslek i naturen har hatt effekt på disse barnas motoriske mestring kan det da antas at om personalet i barnehagen setter i gang pedagogiske tiltak med et endringsperspektiv, vil man da med øving, spesielt i skogen kunne bli bedre motorisk sett.

Hvordan syns du barnehagens uteområde fremmer motorisk utvikling? Spurte jeg og fikk et utfyllende svar. *”Jeg tenker nok så bra. Selv tenker vi nok at uteområdet er nokså flatt og lite utfordrende, men så får vi besøk av andre som gjerne sier at vi har et fantastisk uteområde med mange muligheter. Jeg tenker at det går vel litt på å se muligheter, for vi har jo en bakke som fysioterapeuten snakker mye om at de kan løpe og gå opp og ned, så det er nok litt opp til oss voksne også om hvordan vi velger å bruke området. Men selvfølgelig, jeg tenker når vi går i skogen så får de nok enda mer utfordringer enn de kanskje får på vårt uteområde”.*

På spørsmålet om det er andre ting barna kan lære i naturen i forhold til på barnehagens uteområde svarer Mariann blant annet at barna opplever å bli glad i gå på tur, de kjenner på å være både varm og kald. De får gjerne også en begynnende forståelse av å ta vare på naturen. *”Vi ser ofte boss på veien og det blir fort et naturlig tema. De lærer også om naturen, dyr, insekter, vær og trafikk ettersom vi går langs veien et lite stykke før vi kommer til skogområdet. De eldste tar vare på de minste og viser dem vei, vi kan jo si at de er motoriske forbilder. Barn lærer av erfaring og å få gjøre det i praksis”*, avslutter Mariann.

Fjørtofts studie viser til en sammenheng mellom allsidig lek i naturen og bedring av motoriske ferdigheter med særlig fremgang på balanse og koordinasjon. Disse to komponentene har stor betydning for den totale motoriske mestringen (Fjørtoft, 1999, s. 124-125). Fiskums funn viser signifikante forskjeller i 4 av 6 motoriske tester, samt store aktivitetsforskjeller mellom barn i friluftsbarnehage og ordinærbarnehage. Det er sannsynligvis det fysiske miljøet de ferdes i hele dagen som er årsaken til dette. Det høye aktivitetsnivået kan ha medført bedre utvikling av motorikken ettersom barna utsettes for mer og større sansestimulering, de øver rett og slett mer på det enn barna fra ordinær barnehage (Fiskum, 2004, s. 60).

Fiskum (2004, s. 60) skriver også at mye fysisk aktivitet medfører bedre fysisk form, og med det antar hun at miljøet barna i friluftsbarnehagen ferdes i har positiv effekt på den motoriske utviklingen.

Berg (2005, s. 74) konkluderer med at hypotesen om at barn i friluftsbarnehage får utviklet sin motorikk bedre enn barn i ordinære barnehager må bli stående. Spesielt i forholdt til grovmotorikk kan det se ut til at opphold i naturen har en positiv effekt. Barna i ordinærbarnehagen var mer ute i testperioden en de vanligvis brukte å være, og ut fra resultatene ser vi at det hadde en effekt.

Med bakgrunn i disse resultatene vil det være rimelig å konstatere at naturen har en positiv effekt på barns motoriske utvikling. Det kan også se ut til at jo mer man er ute i terrenget der utfordringene er store, dess mer øving får man i å mestre det motorisk. Med denne kunnskapen i bakhånd lurer jeg da på hvorfor personalet i ordinærbarnehage ikke bruker naturen enda mer. Ut fra intervjuet mitt forteller Mariann at de bare har en fast dag i uken der de var utenfor barnehagens område. Hvorfor ikke oftere når vi ser hvilke fordeler dette kan ha for barna? For det første har jeg opplevd fra egen praksis at enkelte voksne ikke trives ute. Ikke alle liker å være ute i all slags vær, men i følge samfunnsmandatet vårt og retningslinjene i rammeplanen (2017, s. 32) som blant annet sier at personalet skal være aktive og tilstede for barna og gi dem tilgang til variert og utfordrende bevegelsesmiljø, både inne og ute, uansett årstid. Da blir det ikke riktig at barna går glipp av turdager og opphold i skogen fordi noen i personalgruppen ikke trives med det, akkurat det vil vel ikke være til barnets beste. Jeg tenker det har mye med personalets holdninger og interesser å gjøre.

For det andre kan det tenkes at personalet ikke har nok kunnskap om hvor stor gevinst opphold i naturen har for barna. Manglende kunnskap på dette området kan skyldes at det er for lite forskning på akkurat dette. Berg (2005, s. 66) nevner denne mangelen i sine studier. Hun skriver at det er lite vitenskapelig forskning på hvilken effekt friluftsbarnehager har på barnet noe som gjør det til et område med mange myter og antakelser.

I intervjuet mitt med Hilde, som man kan lese om i noen avsnitt under kom det frem at ikke alle i personalgruppen tenker motorisk trening og annen læring når de er ute på tur. Det er mulig at dette også er tilfelle i Marianns personalgruppe. For noen er turmålet hovedfokus, mens for andre, kanskje da spesielt pedagogene bør ha kunnskap om gevinsten. Dermed blir alt som skjer på veien ut i skogen viktigere enn selve turmålet.

For det tredje så behøver vel ikke barnehagen ha friluftslivstempel for å være mye ute på tur. Den ordinære barnehagen i Bergs (2005, s. 74) undersøkelse valgte som nevnt å være mer ute i testperioden. Ettersom de fikk så god fremgang i post-testen skal man ikke se bort i fra at personalet i denne barnehagen ble motivert av fremgangen til å fortsette å bruke mer tid utendørs. Med grunnlag i de resultatene kunne jeg tenke meg å oppfordre Mariann til enda flere turdager i uken.

4.1.2 Intervju med Hilde

”Vi er ute på tur 4-5 dager i uken. Vi har flere skogområder i nær gåavstand som vi pleier å veksle mellom å gå til, der alle områdene liksom har sine ting”. Videre beskriver Hilde naturområdene og hva de har å tilby barna. ”Det blir mye hyttebygging, naturveg og klatring i trær. Barna får også bruke klippere, sag og kniv”.

Jeg stiller Hilde spørsmålet om hun ser noen forskjeller på barnas aktivitetsnivå eller bevegelsesmønster ute i naturen enn på barnehagens uteområde, til dette svarer hun *”De har jo mer rom rundt seg ute, så det er mindre konflikter og helt fantastisk rollelek. Det er liksom aldri noen som kjeder seg, det er alltid noe å finne på, de bruker det som finnes i naturen. Her ute (barnehagens område) blir det fort at noen kjeder seg litt, det er flere konflikter og de tingene vi har er det liksom bare en måte å leke med det på, mens de tingene man finner ute i naturen kan brukes på så mange forskjellige måter. Så jeg syns det er stor forskjell”.*

Større og friere område å bevege seg på, som Hilde snakker om, kan se ut til å fremme fysisk aktivitet. Når man kjeder seg har mange kanskje lett for å bevege seg mindre, å bare stå å ”sparke i sanden”. Fiskum(2004, s. 96-98) viser til store aktivtetsforskjeller mellom friluftsbarnehage og kontrollbarnehage i sin studien, og utfra BMI målinger som ble gjort kom det også frem at størst prosentandel av barna i kontrollbarnehagen hadde høy BMI, mens barna i friluftsbarnehagen målte mesteparten av barna til lav og middels BMI. BMI har en direkte påvirkning på motoriske ferdigheter, for eksempel ved at det kan bli tyngre å løpe eller klatre dersom den er høy (Fiskum, 2004, s. 88). Dermed kan man ut fra Fiskums tester kunne påstå at barna i friluftsbarnehagen har et fortrinn på å utvikle motoriske ferdigheter. Det høye aktivitetsnivået i friluftsbarnehagen kan også medføre bedre fysisk form. God fysisk form gjør det letter for barna å holde et høyt aktivitetsnivå over tid, noe som igjen kan antydes å ha en positiv effekt på barnets motorisk utvikling.

I forhold til motorisk usikre barn har de ikke noe spesiell plan, men bruken av ulike områder som gir ulike utfordringer er det en baktanke ved. *”Vi voksne er også oppmerksomme på å vise barna bevegelser, for eksempel hvordan man klatrer opp i et tre. Hensikten med at vi går tur er også at barna skal utvikle seg motorisk. Det er ikke alle de voksne som vet at dette er noe vi må tenke litt på, det er ikke bare naturopplevelser, men også fysisk, motorisk utvikling.*

Vi merker at barna blir sterkere og mer utholdende. De blir mer motorisk sikre. Spesielt de som kanskje er litt usikre får oppleve mestring i naturen, det styrker selvtilliten” sier Hilde. Hun forteller også om et barn i gruppen som har nedsatt syn og hørsel, men som har hatt stor fremgang de månedene hun har vært en del av utegruppen.

Mens ordinærbarnehagen får hjelp fra fysioterapeut til å kartlegge og finne øvelser motorisk usikre barn kan gjøre i barnehagehverdagen, ser vi at personalet i utegruppen arbeider på en litt annen måte med dette. De voksne hjelper barna til å lære seg å for eksempel klatre i trær noe som kan medføre store høyder. Store høyder er en faktor som utgjør risikolek, noe naturen er et perfekt sted for (Sandseter, 2009). Ettersom Hilde bruker læring av risikolek i arbeid med motorisk svake barn kan det se ut til at i dette tilfellet støttes Sandseters studie som indikerer at naturbarnehagebarn tilbys høyere grad av risikolek enn barn i ordinærbarnehage. Lysklett (2013, s. 145) skriver at når barn kjenner egne grenser oppøves risikomestring, noe som vil være svært nyttig for motorisk usikre barn på vei mot å bli sikrere i sine bevegelser. Sett i et slikt lys ser jeg arbeid med risikolek i naturen for å fremme motorisk utvikling som en svært god og spennende arbeidsmåte.

Hilde har et brennende engasjement for friluftsliv og hva det gjør med ungene. *”Jeg ønsker at de skal få oppleve mestring og glede ute. Så lenge ungene har nok klær og nok mat kan problemet fort bli å få dem med inn igjen”* legger hun til.

Hilde har også samme tanker som Mariann om at naturen og opphold i skogen kanskje fremmer motorisk utvikling i større grad enn barnehagens uteområde, og på spørsmålet om hvordan hun syns uteområdet fremmer motorisk utvikling svarer hun slik *”Det er jo helt greit, vi kunne alltid hatt mer for vi har nok ikke så mye for de eldste som trenger ekstra utfordringer. Jeg hadde gjerne sett at det var noen trær inne på området, og noen busker til å gjemme seg i. Motorisk sett kunne det vært gjort litt forskjellig. Når du har vokst opp på dette området i fem år tenker jeg de er rimelig lei. Da er det fint at skogområdene ikke er så langt unna”*.

Til sist spør jeg også henne om det er andre ting barna kan lære ute i naturen i forhold til på barnehagens uteområdet, og legger til at det trenger ikke bare være motorisk.

”Masse! Det som fascinerer meg mest er rolleleken deres, alle burde sett hvordan de leker ute. De har jo ingen leker ute, men det er ikke spørsmål om at de savner noe, de bruker det de

finner. Fantasien har ingen grenser, og som sagt mindre konflikter. Det å oppleve glede ved å være i naturen, mestring, vi kan jo gi dem mestringsfølelse inne også, men jeg tror enda mer ute, å mestre å klatre opp på en stein, opp i et tre, være på tur, bære sekken sin selv og ha med seg mat. De har også så mye mer rom rundt seg i forhold til her, det er godt for både de voksne og ungene” avslutter Hilde.

Begge pedagogene oppgir at de ser en viss fremgang i motorisk utvikling hos barna når de oppholder seg ute i naturen, naturbarna kanskje mer enn barna i ordinær barnehage. Det kan komme av at disse barna trolig er mer i fysisk aktivitet enn de andre. Fiskum(2004) sine funn som viste til store aktivitetsforskjeller mellom barn i friluftsbarnehage og ordinærbarnehage begrunner hun i at det sannsynligvis er det fysiske miljøet barna ferdes i hele året som er en årsak til dette. Det høye aktivitetsnivået kan ha medført bedre utvikling av motorikken ettersom barna utsettes for mer og større sansestimulering. De øver rett og slett mer på det enn barna fra ordinærbarnehage (Fiskum, 2004, s. 59-60). Fiskum (2004, s. 60) skriver også at mye fysisk aktivitet medfører bedre fysisk form, og med det antar hun at miljøet barna i friluftsbarnehagen ferdes i har positiv effekt på den motoriske utviklingen.

Berg (2005, s. 65) stiller spørsmål om friluftsbarnehager er motorikkfabrikker. Et veldig godt spørsmål som er svært relevant. Selv vil jeg hevde at svaret er ja. I denne oppgaven har jeg vist til teori og forskning som er samstemte om at naturmiljøer er fremmende for barns motoriske utvikling. Kanskje barnehage personal kan lære av resultatene friluftsbarnehagene har oppnådd slik vi ser i Fjørtoft (1999), Fiskum (2004) og Berg (2005) å bli inspirert. Jeg sier ikke at alle ordinære barnehager skal konvertere til friluftsbarnehager, men det ville nok ikke kostet personalet så mye å legge inn en ekstra skogdag i uken, eller i måneden når vi ser hvor bra det er for motorikken til barna. Mindre planlegging og organisering kreves det også i forhold til de organiserte hinderløypene de har utført inne på avdelingen i ordinærbarnehagen, og ikke minst mer rom og større utfordringer.

4.2 Oppsummering

Kort oppsummert ser vi ut fra resultatene mine at ordinærbarnehage og utegruppe arbeider med naturen som læringsarena for motorisk utvikling på ulike måter. Begge pedagogene har kunnskap og erfaring med at naturen er et fint sted for motorisk utvikling og læring, men

bruken praktiseres i ulik grad. Naturlig nok bruker utegruppen mye mer tid i naturen og får trolig mer trening i det ulendte terrenget skogen kan by på enn barna i ordinærbarnehage.

5.0 Konklusjon og avslutning

I oppgaven min har jeg fordypet meg i teori og brukt intervju som metode, samt drøftet og analysert resultatene for å finne svar på min problemstilling. Det jeg stiller spørsmål ved er *”hvordan arbeider personalet i barnehagen med naturen som læringsarena for motorisk utvikling?”*

De pedagogiske lederne fra intervjuene mine virker å ha et øye for dem som trenger litt ekstra hjelp eller er motorisk usikre. Det nevnes både fokus på mestring og styrking av selvtillit, noe som er svært viktig i arbeid med motorisk utvikling. Det kommer frem i intervjuene at begge pedagogene har god kunnskap om hva barna lærer ute, og de ser også forskjeller på bevegelsesmønsteret til barna fra barnehagens uteområde til ferdsel i skogen. Det oppgis også at de som er litt usikre lærer svært godt ute i skogen, det er blitt observert synlige forskjeller fra gang til gang i skogen. Dette kan da vitne om at opphold i skog og naturlige miljø fremmer motorisk utvikling slik Fjørtoft (1999), Berg (2005) og Fiskum (2004) også konkluderer med.

Jeg legger merke til i mine funn at ordinærbarnehagen har mer strukturerte planer for arbeid med motorisk svake barn der fysioterapeut spiller en viktig rolle i arbeidet med kartlegging av barnet og legge planer for øvelser, mens i utegruppen tar personalet selv tak i form av å instruere og hjelpe de usikre til trening og mestring.

Det kan konkluderes med at hvordan man arbeider med naturen som læringsarena vil være ulikt fra barnehage til barnehage, men begge pedagogene har god kunnskap og meninger om hvordan naturen påvirker barnas motoriske utvikling. Begge ser naturen som en bedre sted for dette fremfor det barnehagens utemiljø kan tilby. Den største forskjellen her er nok at utegruppen bruker mye mer tid ute i naturen enn ordinærbarnehagen og det vil da være naturlig at personalet i utegruppen har enda større fokus på hva barna lærer i naturen.

Ettersom forskningen jeg har brukt ikke er den nyeste av året kunne det vært interessant å gjennomføre en lignende studie der jeg sammenligner ordinærbarnehagen med utegruppen over en lengre periode, og testet dem før og i etterkant. Ut fra aktivitetsnivå som oppgis i resultatene ser det ut til at barna i utegruppen som går tur nesten hver dag holder et høyere

aktivitetsnivå og får mer motorisk trening, men det vet man ikke så det ville vært interessant å undersøke.

Litteraturliste

Berg, A. (2005). Friluftsbarnhagen- en motorikkfabrikk?: testing av barns motorikk *Barn* Vol. 23 2005 nr 2. Trondheim: Norsk senter for barneforskning.

Berg, A. (2002). *Motorikk, lek og læring- Motorikkens betydning for forebygging av barns lese- og skrivevansker*. Oslo: Abstrakt forlag.

Fiskum, T.A. (2004). *Effekten av barnehagemiljø på motorisk og spatial kompetanse hos barn: en tverrsnittstudie av de motoriske og spatiale kompetansen hos barn i en friluftsbarnhage og barn i tradisjonell barnehage*. Upublisert masteroppgave. Levanger: Høgskolen i Nord Trøndelag.

Fjørtoft, I. 1999. Naturen – et sted for lek og læring. Motorisk mestring gjennom allsidig bevegelseslek i naturen. *I: Rapport fra konferansen Forskning i friluft, landskonferanse om friluftsliv og forskning*. Stjørdal 18.-19. nov. 1998. Rapport nr. 1. Friluftslivets fel- lesorganisasjon, FRIFO. Oslo.

Helsedirektoratet. (2016, 1.juli). *Anbefalinger fysisk aktivitet*. Hentet 1. November 2017 fra <https://helsedirektoratet.no/folkehelse/fysisk-aktivitet/anbefalinger-fysisk-aktivitet>

Lysklett, O. B. (2013). *Ute hele uka: Natur- og friluftsbarnhagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Løkken, G., & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Postholm, M.-B. (2010). *Kvalitativ metode: En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi, og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Postholm, M. B., & Jacobsen, D. I. (2011). *Læreren med forskerblikk: Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Oslo: Cappelen Damm
- Sandseter, E. B. H. (2009). Affordances for risky play in preschool: The importance of features in the play environment. *Early childhood education journal*, 36, 439-446.
- Sandseter, E. B. H., Hagen, T. L., & Moser, T. (Red.). (2013). *Kroppslighet i barnehagen: Pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Sigmundsson, H. & Pedersen, A.V. (2000). *Motorisk utvikling- Nyere perspektiver på barns motorikk*. Selbu forlag.
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no/rammeplan>